

ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO W RAZIE CHOROBY I MACIERZYŃSTWA

Komentarz

Karolina Stopka

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO W RAZIE CHOROBY I MACIERZYŃSTWA

Komentarz

Karolina Stopka

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lutego 2022 r.

Recenzent

Dr hab. Katarzyna Roszewska, prof. UKSW

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-029-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	15
Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2021 r. poz. 1133 ze zm.)	19
Rozdział 1. Przepisy ogólne	21
Art. 1. [Przedmiot ustawy]	21
Art. 2. [Katalog świadczeń]	60
Art. 2a. [Prawo do świadczeń a zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne]	71
Art. 3. [Definicje]	76
Rozdział 2. Zasiłek chorobowy	92
Art. 4. [Prawo do zasiłku chorobowego]	92
Art. 5. (uchylony).	103
Art. 6. [Przesłanki przysługiwania zasiłku chorobowego]	103
Art. 7. [Zasiłek chorobowy po ustaniu tytułu ubezpieczenia]	115
Art. 8. [Okres zasiłkowy]	121
Art. 9. [Ustalenie okresu zasiłkowego]	129
Art. 10. (uchylony).	135
Art. 11. [Wysokość zasiłku chorobowego]	135
Art. 12. [Wyłączenie prawa do zasiłku chorobowego]	141
Art. 13. [Zasiłek chorobowy po ustaniu tytułu ubezpieczenia]	148

Art. 14.	[Odsunięcie pracownika od pracy w związku z chorobą zakaźną]	164
Art. 15.	[Umyślne popełnienie przestępstwa lub wykroczenia]	166
Art. 16.	[Nadużycie alkoholu]	168
Art. 17.	[Utrata prawa do zasiłku chorobowego]	170
Rozdział 3.	Świadczenie rehabilitacyjne	185
Art. 18.	[Prawo do świadczenia rehabilitacyjnego. Orzeczenia lekarza orzecznika]	185
Art. 19.	[Wysokość świadczenia rehabilitacyjnego]	196
Art. 20.	[Obowiązek ponownego zatrudnienia pracownika]	198
Art. 21.	[Świadczenie rehabilitacyjne a zasiłek chorobowy] ...	201
Art. 22.	[Odpowiednie stosowanie przepisów]	202
Rozdział 4.	Zasiłek wyrównawczy	205
Art. 23.	[Prawo do zasiłku wyrównawczego]	205
Art. 24.	[Wysokość zasiłku wyrównawczego]	211
Art. 25.	[Wyłączenie prawa do zasiłku wyrównawczego] ...	212
Art. 26.	(uchylony).	213
Rozdział 5.	(uchylony)	214
Art. 27–28.	(uchylone).	214
Rozdział 6.	Zasiłek macierzyński	215
Art. 29.	[Prawo do zasiłku macierzyńskiego]	215
Art. 29a.	[Okres wypłaty zasiłku macierzyńskiego]	245
Art. 30.	[Zasiłek macierzyński po ustaniu ubezpieczenia] ...	251
Art. 30a.	[Wniosek o wypłacenie zasiłku macierzyńskiego. Wspólne korzystanie z zasiłku]	267
Art. 31.	[Wysokość zasiłku macierzyńskiego]	269
Rozdział 7.	Zasiłek opiekuńczy	280
Art. 32.	[Prawo do zasiłku opiekuńczego]	280
Art. 32a.	[Zasiłek opiekuńczy dla ojca dziecka w przypadku gdy matka nie może sprawować opieki]	292
Art. 33.	[Okres zasiłkowy]	295
Art. 34.	[Wyłączenie prawa do zasiłku opiekuńczego]	297
Art. 35.	[Wysokość zasiłku opiekuńczego]	300

Rozdział 8. Zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłków przysługujących ubezpieczonym będącym pracownikami	303
Art. 36. [Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego]	303
Art. 37. [Niezdolność do pracy przed upływem pełnego miesiąca]	313
Art. 38. [Przeciętne miesięczne wynagrodzenie]	315
Art. 39. [Zrównanie zasiłku wyrównawczego z wynagrodzeniem]	317
Art. 40. [Zmiana umowy o pracę]	318
Art. 41. [Nieuwzględniane składniki wynagrodzenia]	321
Art. 42. [Wliczanie premii, nagród i innych składników wynagrodzenia]	326
Art. 43. [Przerwy w okresie zasiłkowym]	328
Art. 44. (uchylony).	330
Art. 45. [Minimalna podstawa wymiaru zasiłku chorobowego]	331
Art. 46. [Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia]	332
Art. 47. [Podstawa wymiaru innych świadczeń]	334
Rozdział 9. Zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłków przysługujących ubezpieczonym niebędącym pracownikami	337
Art. 48. [Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego]	337
Art. 48a. [Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego]	341
Art. 49. [Niezdolność do pracy przed upływem pełnego miesiąca]	347
Art. 50. [Zmniejszony przychód]	352
Art. 51. (uchylony).	353
Art. 52. [Odpowiednie stosowanie przepisów]	353
Art. 52a. [Służba zastępcza]	354
Art. 52b. [Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego dla małżonka Prezydenta RP]	354
Rozdział 10. Dokumentowanie prawa do zasiłków i kontrola orzekania o czasowej niezdolności do pracy	356
Art. 53. [Dowody niezdolności do pracy]	356
Art. 54. [Wystawianie zaświadczeń lekarskich]	361
Art. 54a. [Upoważnienie do wystawiania zaświadczeń lekarskich; Rejestr Asystentów Medycznych]	364

Art. 55.	[Treść i forma zaświadczenia lekarskiego; e-zwolnienie lekarskie]	371
Art. 55a.	[Profil informacyjny dla wystawiających zaświadczenia lekarskie]	378
Art. 55b.	[Rejestr zaświadczeń lekarskich]	382
Art. 56.	[Rejestr osób uprawnionych do wystawiania zaświadczeń]	384
Art. 57.	[Kody literowe niezdolności do pracy]	387
Art. 58.	[Profil informacyjny płatnika składek]	389
Art. 58a.	[Sprostowanie błędów w zaświadczeniach lekarskich. Unieważnianie zaświadczeń lekarskich]	393
Art. 59.	[Kontrola w zakresie orzekania o niezdolności do pracy i wystawiania zaświadczeń lekarskich]	400
Art. 59a.	[Delegacja ustawowa – dokumentowanie niezdolności do pracy, wystawianie i sprostowanie zaświadczeń lekarskich]	413
Art. 60.	[Cofnięcie lub stwierdzenie wygaśnięcia upoważnienia do wystawiania zaświadczeń lekarskich]	416
Art. 60a.	[Elektroniczna Platforma Gromadzenia, Analizy i Udostępniania Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych]	421
Rozdział 11. Postępowanie w sprawach ustalania prawa do zasiłków i zasady ich wypłaty		
Art. 61.	[Podmioty ustalające i wypłacające zasiłki]	423
Art. 61a.	[Prawo ZUS do przetwarzania danych i informacji]	429
Art. 61b.	[Wszczęcie postępowania w sprawie przyznania i wypłaty zasiłku]	431
Art. 62.	[Dostarczenie zaświadczenia lekarskiego]	436
Art. 63.	[Wniosek o ustalenie uprawnień do zasiłku]	439
Art. 64.	[Terminy wypłaty zasiłków]	442
Art. 65.	[Osoby uprawnione do otrzymania kwoty zasiłku]	449
Art. 66.	[Wstrzymanie wypłaty i zwrot wypłaconych zasiłków]	453
Art. 66a.	[Potrącenia ze świadczeń]	465
Art. 67.	[Przedawnienie roszczeń o wypłatę świadczeń]	467
Art. 68.	[Kontrola ubezpieczonych]	471

Art. 69. [Świadczenie rehabilitacyjne]	475
Art. 70. [Roszczenie regresowe]	476
Rozdział 12. Zmiany w przepisach obowiązujących	480
Art. 71–80. (pominięte).	480
Rozdział 13. Przepisy przejściowe i końcowe	481
Art. 81. [Świadczenia przyznane na podstawie wcześniejszych przepisów]	481
Art. 82. [Okres ubezpieczenia chorobowego]	482
Art. 83. [Zaświadczenia lekarskie wystawione na podstawie wcześniejszych przepisów]	484
Art. 84. [Zasiłek chorobowy w przypadku wypadków przy pracy i chorób zawodowych]	485
Art. 85. [Przepis derogacyjny]	487
Art. 86. [Wejście w życie ustawy]	489
Literatura	491
Orzecznictwo	501

Wprowadzenie

Instytucja prawna ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, określana zamiennie, zarówno w języku prawnym, jak i prawniczym, „ubezpieczeniem chorobowym”, ma w Polsce ponad 100-letnią tradycję. Instytucję tę wprowadził do polskiego porządku prawnego dekret z 11.01.1919 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby¹, rozpoczynając jednocześnie proces tworzenia polskiego systemu ubezpieczenia społecznego. Dekret szybko został zastąpiony ustawą z 19.05.1920 r. o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby². Przepisy ustawy o obowiązkowym ubezpieczeniu na wypadek choroby zostały uchylone ustawą z 28.03.1933 r. o ubezpieczeniu społecznym³. Tak zwana ustawa scaleniowa unormowała ubezpieczenie chorobowe, formalnie nazywane od tego czasu „ubezpieczeniem na wypadek choroby i macierzyństwa”, a skrótkowo „ubezpieczeniem chorobowym”, obok ubezpieczenia na wypadek niezdolności do zarobkowania lub śmierci osoby ubezpieczonej wskutek: wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej oraz wskutek wszelkich przyczyn. Przepisy ustawy scaleniowej w zakresie ubezpieczenia chorobowego obowiązywały formalnie w zasadzie do 31.12.1974 r. W tym czasie były jednak wielokrotnie nowelizowane w części dotyczącej m.in. świadczeń, warunków ich nabywania i wysokości, a także zakresu podmiotowego. Moc obowiązującą ustawy

¹ Dz.U. Nr 9, poz. 122.

² Dz.U. Nr 44, poz. 272 ze zm.

³ Dz.U. Nr 51, poz. 396, ustawa scaleniowa.

scaleniowej w Polsce Ludowej potwierdzono dwoma dekretami. Dekretem z 8.01.1946 r. o zmianie i uzupełnieniu ustawy z 28.03.1933 r. o ubezpieczeniu społecznym⁴ oraz dekretem z 8.01.1946 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.11.1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych⁵. Ustawa scaleniowa utraciła moc obowiązującą z dniem 1.01.1975 r. z chwilą wejścia w życie ustawy z 17.12.1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa⁶. Ustawa ta pozostawała w bliskim związku z uchwalonym wówczas Kodeksem pracy⁷. Ze względu na jej zakres podmiotowy zwana była „ustawą pracowniczą”⁸. Ubezpieczenie chorobowe innych grup zawodowych regulowały odrębne akty prawne, tj. ustawa z 19.12.1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia⁹, dekret z 4.03.1976 r. o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin¹⁰ oraz ustawy z 18.12.1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin¹¹. Ustawa z 17.12.1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz stosowne przepisy powyższych ustaw z dniem 1.09.1999 r. zastąpione zostały obowiązującą obecnie ustawą z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹².

⁴ Dz.U. Nr 4, poz. 28 ze zm.

⁵ Dz.U. Nr 4, poz. 29.

⁶ Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm.

⁷ Ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (tekst pierwotny Dz.U. Nr 24, poz. 141).

⁸ J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków 2001, s. 197.

⁹ Dz.U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 ze zm.

¹⁰ Dz.U. z 1983 r. Nr 27, poz. 135 ze zm.

¹¹ Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.

¹² Szerzej na temat genezy i ewolucji ubezpieczenia chorobowego zob. A. Kaczmarek, *Zakres podmiotowy ubezpieczenia chorobowego* [w:] *Ubezpieczenia chorobowe*, red. B. Wagner, A. Malaka, Iwonicz-Zdrój 2010, s. 32–36; T. Żyliński, *Świadczenia chorobowe* [w:] *Rozwój ubezpieczeń społecznych w Polsce*, red. Cz. Jackowiak, Wrocław 1991, s. 297–327; M.E. Przystalski, E. Lis, *Ubezpieczenia chorobowe i macierzyńskie* [w:] *Rozwój ubezpieczeń społecznych...*, red. Cz. Jackowiak, s. 91–109.

W okresie ponad 22-letniego obowiązywania ustawa zasiłkowa była kilkadziesiąt razy nowelizowana. Z perspektywy ostatnich kilku lat najistotniejsze zmiany w jej regulacji prawnej, poza ostatnią nowelą – ustawą z 24.06.2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, wprowadziły dwie nowele z 2015 r., tj.: ustawa z 15.05.2015 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw¹³ oraz ustawa z 24.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw¹⁴.

Nowela z 24.06.2021 r. zmieniła przepisy ustawy zasiłkowej z dniem 1.01.2022 r., stanowiąc jednocześnie, że zasiłki oraz świadczenie rehabilitacyjne, do których prawo powstało przed 1.01.2022 r., wypłaca się w wysokości, na zasadach i w trybie określonych w przepisach sprzed nowelizacji, za cały okres nieprzerwanej niezdolności do pracy¹⁵. Wprowadzone w niej rozwiązania przede wszystkim ograniczyły zakres dotychczasowej ochrony w zakresie czasowej niezdolności do pracy, co uznać należy za przejaw dążenia przez ustawodawcę do bardziej oszczędnego gospodarowania ograniczonymi środkami przeznaczonymi na wypłatę świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, oraz dostosowały rozwiązania w niej zawarte do zmian wprowadzonych w ustawie systemowej, w zakresie ustania dobrowolnego ubezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczenia chorobowego.

Nowele z 2015 r. weszły w życie odpowiednio w dniach 1 i 2.01.2016 r. Pierwsza z nich zapoczątkowała daleko idącą reformę zasad i sposobu wystawiania zaświadczeń lekarskich o czasowej niezdolności do pracy, zmodyfikowała również sposób obliczania podstawy wymiaru zasiłków dla ubezpieczonych niebędących pracownikami oraz rozszerzyła sytuacje uprawniające do zasiłku macierzyńskiego na zdarzenia związane z nieubezpieczoną matką dziecka. Druga nowela z 2015 r. wprowadziła natomiast dalsze istotne zmiany w zakresie okoliczno-

¹³ Dz.U. poz. 1066 ze zm.

¹⁴ Dz.U. poz. 1268 ze zm.

¹⁵ Zob. art. 21 noweli z 24.06.2021 r.

USTAWA

z 25 czerwca 1999 r.

o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa

(Dz.U. z 2021 r. poz. 1133; zm.: Dz.U. z 2021 r. poz. 1621, poz. 1834)

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Art. 1. [Przedmiot ustawy]

1. Świadczenia pieniężne na warunkach i w wysokości określonych ustawą przysługują osobom objętym ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, 432 i 619), zwanym dalej „ubezpieczonymi”.

2. Świadczenia pieniężne z tytułu następstw wypadków przy pracy i chorób zawodowych określa odrębna ustawa.

1. Artykuł 1 u.ś.p.u.s. dookreśla zakres przedmiotowy ustawy wyznaczony w sposób opisowy w jej tytule. Konkretyzuje go poprzez wskazanie, że ustawa określa warunki i wysokość, na jakich przysługują świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. W komentowanym przepisie ustawodawca wskazuje także na podmioty, którym świadczenia te przysługują (ust. 1), oraz sytuacje, z tytułu których świadczenia nie przysługują (ust. 2).
2. Ubezpieczenie społeczne w razie choroby i macierzyństwa jest jednym z czterech rodzajów ubezpieczeń składających się na system ubezpieczeń społecznych w Polsce. Występuje obok ubezpieczenia emerytalnego, ubezpieczeń rentowych oraz ubezpieczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwanego „ubezpieczeniem wypadkowym” (zob. art. 1 u.s.u.s.). Podstawą wyodrębnienia poszczególnych

ubezpieczeń są różne ryzyka socjalne, przed skutkami wystąpienia których dany subsystem chroni ubezpieczonych¹⁶.

Ubezpieczenie społeczne w razie choroby i macierzyństwa ma mocne uzasadnienie aksjologiczne. Z perspektywy krajowego porządku prawnego stanowi przejaw realizacji zagwarantowanego w art. 67 Konstytucji RP prawa do zabezpieczenia społecznego na wypadek niezdolności do pracy z powodu choroby. Ma również umocowanie w przepisach ustawy zasadniczej podkreślających wartość społeczną macierzyństwa oraz rodzicielstwa, tj. w art. 18 Konstytucji RP, który stanowi, że macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej oraz w art. 71 Konstytucji RP, który nakazuje państwu uwzględnianie dobra rodziny w polityce społecznej i gospodarczej (ust. 1) oraz przyznaje matce przed i po urodzeniu dziecka prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, a także w przepisach art. 72 Konstytucji RP statuujących zasadę ochrony praw dziecka, w tym zasadę priorytetu roli rodziców w sprawowaniu opieki nad dzieckiem (ust. 2)¹⁷.

Zarówno ustawa systemowa, jak i komentowana ustawa (zob. art. 2 u.ś.p.u.s.) dla określenia unormowanego w niej rodzaju ubezpieczenia używają skrótowej nazwy „ubezpieczenie chorobowe”. Obie nazwy ubezpieczenia będącego przedmiotem ustawy tylko w przybliżeniu określają treść unormowanej w niej instytucji i świadczeń.

Po pierwsze, nazwa „ubezpieczenie społeczne” w razie choroby i macierzyństwa niezasadnie sugeruje, że unormowane w ustawie świadczenia chronią przed ryzykiem choroby i ryzykiem macierzyństwa¹⁸. Choro-

¹⁶ D.E. Lach, *Pojęcie i systematyka prawa ubezpieczeń społecznych* [w:] *System prawa ubezpieczeń społecznych. Część ogólna*, red. A. Wypych-Żywicka, Warszawa 2020, s. 65.

¹⁷ W. Borysiak [w:] *Konstytucja RP*, t. 1, *Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 1650; zob. także H. Pławucka, *Zasiłki z ubezpieczenia społecznego na rzecz rodziny* [w:] *Ubezpieczenie społeczne rodziny*, red. J. Jończyk, Wrocław 1985, s. 86–87.

¹⁸ W literaturze kategoria ryzyka choroby i ryzyka macierzyństwa pojawia się w rozważaniach odnoszonych do szeroko pojętego zabezpieczenia, w oderwaniu od jego form organizacyjno-prawnych. Zob. A. Wypych-Żywicka, *Zdarzenia losowe i ryzyka ubezpieczeniowe* [w:] *System prawa ubezpieczeń społecznych. Część ogólna*, red. A. Wypych-

ba, rozumiana jako stan organizmu odbiegający od stanu zapewniającego mu normalne funkcjonowanie¹⁹, jak i macierzyństwo, rozumiane jako stosunek istniejący między dzieckiem i jego matką od początku ciąży²⁰ czy też jako pojęcie zbiorowe obejmujące te zdarzenia w życiu człowieka, które wiążą się z zachowaniem gatunku, takie jak ciąża, poród, wychowanie potomstwa²¹, same w sobie nie uzasadniają prawa do świadczeń. Są wyłącznie przyczynami chronionych zdarzeń, dających się wyodrębnić na podstawie regulacji prawnej świadczeń unormowanych w komentowanej ustawie. W ujęciu ogólnym (zbiorczym) – abstrahującym od poszczególnych rodzajów świadczeń gwarantowanych w ramach ubezpieczenia chorobowego – tytułem uprawniającym do nich, a więc ryzykiem chronionym w ramach ubezpieczenia chorobowego, jest „niezdolność lub niemożność świadczenia pracy”²². Po drugie, poza chorobą i macierzyństwem, przyczynami chronionych zdarzeń są również: „odosobnienie z powodu choroby zakaźnej”, „odosobnienie związane z leczeniem uzależnień”, „bycie dawcą komórek tkanek i narządów” oraz pełnienie ról rodzicielskich.

-Żywicka, Warszawa 2020, s. 564 i przywołane tam opracowanie – T. Szumlisz, *Solidaryzm i indywidualizm w ubezpieczeniu społecznym* [w:] *Ubezpieczenie społeczne – dawniej i dziś. W 80-lecie uchwalenia ustawy o ubezpieczeniu społecznym*, red. Ł. Kucharczyk-Rok, O. Rąski, A. Żoła, Wrocław 2013, s. 149–150. W odniesieniu do regulacji prawnej ubezpieczenia chorobowego kategorią ryzyka chorobowego i ryzyka macierzyńskiego posługuje się G. Uścińska, *Prawo zabezpieczenia społecznego*, Warszawa 2021, s. 112.

¹⁹ I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Warszawa 2010, s. 301.

²⁰ K. Stopka, *O przedłużonej ochronie w ubezpieczeniu chorobowym*, PiZS 2020/9, s. 37 i przywołane tam piśmiennictwo.

²¹ A. Rzetecka-Gil, *Ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Komentarz*, LEX 2017, komentarz do art. 1, i przywołane tam piśmiennictwo.

²² J. Jończyk, *Prawo zabezpieczenia...*, s. 17; K. Antonów, *Zagadnienia ogólne prawa ubezpieczeń społecznych* [w:] *Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych*, red. K.W. Baran, Warszawa 2019, s. 741. Katalog ryzyk socjalnych chronionych w ramach ubezpieczenia chorobowego, nawiązujący do rodzajów świadczeń tego ubezpieczenia nie jest ujmowany w piśmiennictwie jednolicie. Zob. np. R. Babińska-Górecka, *Ubezpieczenie chorobowe* [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 12, *Prawo socjalne*, red. H. Szurgacz, Warszawa 2017, s. 311; I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia...*, s. 301–310; I. Jędrasik-Jankowska, *Ubezpieczenie społeczne*, t. 3, *Ubezpieczenie chorobowe. Ubezpieczenie wypadkowe*, Warszawa 2003, s. 19–34.

Niemożliwość wykonywania pracy:

- 1) w wyniku decyzji wydanej przez właściwy organ albo uprawniony podmiot na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi;
- 2) wskutek poddania się obowiązkowi kwarantanny, izolacji w warunkach domowych albo izolacji, o której mowa w przepisach o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi;
- 3) z powodu przebywania w stacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego w celu leczenia uzależnienia alkoholowego lub szpitalu albo innym zakładzie leczniczym podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w celu leczenia uzależnienia od środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz
- 4) wskutek poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów jest traktowana przez ustawodawcę na równi z niezdolnością do pracy (zob. art. 6 ust. 2 u.ś.p.u.s.). W istocie zatem ochrona ubezpieczeniowa tych okoliczności realizowana jest na zasadzie włączenia ich do ryzyka chorobowego (ryzyka czasowej niezdolności do pracy), za czym ma przemawiać swego rodzaju podobieństwo tych przeszkód w świadczeniu pracy do choroby biologicznej oraz wywoływanie przez nie potrzeb tego samego typu²³.

Na pełnienie ról rodzicielskich jako sytuację stanowiącą przyczynę niemożności wykonywania pracy uzasadniającą ochronę w ramach ubezpieczenia chorobowego wskazują natomiast okoliczności warunkujące nabycie prawa do zasiłku macierzyńskiego, w szczególności fakt, że nie tylko urodzenie dziecka (okoliczność biologicznie uwarunkowana) uprawnia do tego świadczenia. Zdarzeniem uprawniającym do niego jest również przyjęcie dziecka na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub w celu przysposobienia (zob. art. 29 ust. 1 u.ś.p.u.s.). Z zaistnieniem tego zdarzenia nie łączy się natomiast przymus przerwania świadczenia pracy. Stwarza ono bowiem tylko taką możliwość. Świadczy o tym chociażby fakultatywny charakter ur-

²³ I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia...*, s. 305.

lopu na warunkach urlopu macierzyńskiego (zob. art. 183 k.p.²⁴). Przyjęcie dziecka do wspólnoty domowej nie wpływa bowiem, tak jak poród czy połóg, na zdolność do zarobkowania. Jedynie w sensie zawodowo-społecznym ogranicza lub wyłącza wykonywanie pracy zarobkowej²⁵. Poza tym podmiotem prawa do tego świadczenia jest nie tylko ubezpieczona, ale również ubezpieczony ojciec dziecka lub inny członek najbliższej rodziny. Co więcej, prawo tych ubezpieczonych do zasiłku macierzyńskiego nie ma wyłącznie charakteru wtórnego (pochodnego) względem uprawnień ubezpieczonej matki dziecka. Uprzednie nabycie prawa do zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczoną matkę dziecka nie stanowi obecnie wstępnej przesłanki umożliwiającej uzyskanie przez tych ubezpieczonych prawa do zasiłku macierzyńskiego. Ponadto prawo to wiąże się z zaistnieniem swoistych zdarzeń losowych – śmierci matki dziecka, porzucenia przez nią dziecka lub jej niesamodzielności²⁶. Tym samym zasiłek macierzyński wbrew nazwie nie jest świadczeniem z tytułu macierzyństwa, sytuacji wyszczególnionej w nazwie ubezpieczenia chorobowego. Kształt regulacji prawnej wspomnianego świadczenia przejawia się w piśmiennictwie, z jednej strony, uznaniem za ryzyko objęte ochroną w ubezpieczeniu chorobowym, obok – czasowej niezdolności do pracy, zmniejszonej sprawności do pracy i niemożności wykonywania pracy z powodu konieczności sprawowania opieki nad dzieckiem lub innym chorym członkiem rodziny – również niemożności wykonywania pracy z powodu pełnienia ról rodzicielskich²⁷, jako kategorii pojęciowej szerszej w stosunku do ryzyka przerwy w pracy w związku z urodzeniem dziecka²⁸, którego nazwa

²⁴ Szerzej na temat instytucji urlopu na warunkach urlopu rodzicielskiego zob. K. Stopka, *Urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego*, PiZS 2016/9.

²⁵ R. Babińska-Górecka, *Ewolucja funkcji zasiłku macierzyńskiego (uwagi na tle ostatnich zmian przesłanek nabycia prawa do zasiłku macierzyńskiego dla ubezpieczonego ojca dziecka)*, PiZS 2015/11, s. 10–11.

²⁶ Szerzej zob. R. Babińska-Górecka, *Ewolucja...*, s. 10.

²⁷ R. Babińska-Górecka, *Ubezpieczenie chorobowe...*, s. 311; R. Babińska-Górecka, *Ewolucja...*, s. 13.

²⁸ Na taki rodzaj ryzyka w ubezpieczeniu chorobowym wskazuje np. I. Jędrasik-Jankowska, *Pojęcia...*, s. 307–308; R. Pacud, *Składka a świadczenie w ubezpieczeniu społecznym macierzyństwa de lege lata i de lege ferenda*, „Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej” 2008, s. 81.

W komentarzu przystępnie i kompleksowo omówiono zasady stosowania przepisów ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Uwzględnione zostały poglądy prezentowane w piśmiennictwie i orzecznictwie sądowym, jak również inne akty prawne, do których odsyła ustawa, w tym przepisy wykonawcze.

Autorka przedstawia najnowsze zmiany wprowadzone do ustawy zasiłkowej, oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w zakresie istotnym dla praktyki jej stosowania, w tym zmiany obowiązujące od 1 stycznia 2022 r., dotyczące np.:

- podmiotów objętych ubezpieczeniem chorobowym,
- korzystania z prawa do świadczeń przez osoby objęte dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym w razie nieterminowego regulowania składek na ubezpieczenia społeczne,
- długości okresu zasiłkowego po ustaniu tytułu do ubezpieczenia chorobowego,
- zasad zliczania okresów niezdolności do pracy do jednego okresu zasiłkowego,
- zasad obliczania podstawy wymiaru zasiłku,
- problematyki nienależnie pobranych świadczeń.

Przyjęty w opracowaniu sposób komentowania przepisów ukazuje zagadnienia związane z ochroną ubezpieczeniową w razie choroby i macierzyństwa oraz tendencje i kierunki zmian regulacji prawnej ustawy.

Publikacja jest przeznaczona dla pracowników instytucji publicznych, w tym zwłaszcza Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i wymiaru sprawiedliwości, podmiotów zatrudniających i beneficjentów świadczeń (osób ubezpieczonych). Będzie przydatnym źródłem wiedzy dla przedstawicieli nauki prawa ubezpieczeń społecznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Karolina Stopka – doktor habilitowany nauk prawnych; adiunkt na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; radca prawny; członek Samorządowego Kolegium Odwoławczego we Wrocławiu; kierownik studiów podyplomowych Prawa Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii UW; autorka publikacji z zakresu prawa zabezpieczenia społecznego, w tym społecznego ubezpieczenia chorobowego, oraz prawa pracy.

9 788382 860290 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8286-029-0

9 788382 860290

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 159 ZŁ (W TYM 5% VAT)